

трансформації” и проблему дефіцита кваліфіцированих кадрів. Исследовано вплив державного регулювання на інвестиційний клімат основних галузей народного господарства, кількість освоєних інвестицій всіма сферами національної економіки за останні роки господарювання. Визначено ступінь важливості відновлюваної енергетики в процесі “зеленої трансформації” економіки. Розкрито сутність “зелених державних закупок” и акцентовано їх важливість для поощрення населення в веденні народного господарства на принципах “зеленої економіки”.

Ключевые слова: “зелена економіка”, державне регулювання, інвестиції, інвестиційний клімат, “зелені закупки”, відновлювана енергетика.

Рис. 2. Лит. 15.

Інформація про автора

БЛОКІННА Ілона Дмитрівна – аспірант, асистент кафедри аудиту та державного контролю, Вінницький національний аграрний університет (м. Вінниця).

BILOKINNA Iлона – Postgraduate Student, Lecturer of the Department of Audit and State Control, Vinnytsia National Agrarian University (Vinnytsia).

БИЛОКИННА Илона Дмитриевна – аспірант, асистент кафедри аудита и державного контролю, Вінницький національний аграрний університет (г. Вінниця).

УДК 330.15

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ ©

А.Б. МЕЛЬНИЧУК,
аспірант*,
асистент кафедри
економічної кібернетики,
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)

У статті досліджено проблемні питання екологізації аграрної сфери економіки з метою визначення пріоритетних напрямів розвитку в умовах європейської інтеграції України. Проаналізовано основні напрями агроекологізації в Україні. Запропоновано реалізувати комплексну програму екологізації. Відтворено індекси основних показників діяльності аграрних підприємств у вигляді рисунка. Розглянуто еколого-економічні концепції розвитку аграрного сектора України. Досліджено основні складові програми екологізації. Проаналізовано головні шляхи розвитку, які зможуть зробити українську аграрну сферу конкурентоспроможною. Погіршення становища екологічної ситуації потребує перегляду концепції розвитку та переходу до сталого розвитку. Основним принципом розвитку аграрної сфери

© А.Б. МЕЛЬНИЧУК, 2017

* Науковий керівник: кандидат економічних наук Ковальчук С.В.

повинна стати агроекологізація усіх заходів розвитку сільського господарства, а також облік природних особливостей функціонування земельних ресурсів. Доведено, що екологічна орієнтація національної агросфери повинна стати одним із основних напрямків економічних перетворень країни, для реалізації якого мають використовуватись як адміністративні, так і економічні методи.

Ключові слова: екологізація, агроекологізація, європейська інтеграція, Спільна аграрна політика ЄС (САП), аграрний сектор економіки, конкурентоспроможність аграрного сектору.

Рис. 2. Літ. 11.

Постановка проблеми. Основні екологічні витрати аграрної сфери є наслідком виснаження ґрунтів, деградації земельних ресурсів, знищення лісів, погіршення якості води, забруднення повітря, зміни кліматичних умов, виснаження невідновлювальних джерел енергії, а також погіршення загальної фітосанітарної ситуації. Саме тому нагальним є питанням агроекологізації. Крім того, першочерговим стає питання гармонізації національного законодавства з нормами Європейського союзу, особливо для сільського господарства. Аграрна сфера має усі можливості стати перспективною для розвитку національної економіки, але лише за умови формування конкретних стратегічних напрямків. Стратегічний розвиток дасть змогу сприяти збільшенню доходів сільських мешканців, що становлять більше третини населення України. Орієнтована на ринок політика екологізації, спрямована на захист навколишнього середовища, розвиток сільських територій, безпеку продуктів харчування, зможе прискорити розвиток сільського господарства в Україні та покращити рівень життя сільського населення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Еколого-економічні аспекти функціонування сільського господарства досліджено у працях Н. Андреевої [1], С. Коляденко [2], С. Ковальчук [3] та ін.

Проблемами вирішення екологічних протиріч природокористування шляхом розвитку економічного механізму присвячені наукові праці Б. Буркинського, С. Харічкова [4], Н. Бобровської [5], Ю. Герасименко [6], М. Калінчика [7], Г. Калетніка [8], О. Могильного [9], О. Шульги [10], І. Мартусенко [11], О. Шкуратов [12] та ін.

Формулювання цілей статті. Визначення функціонального завдання екологізації у системі національної економіки як пріоритетного напрямку сталого розвитку аграрної сфери України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аграрна сфера є найважливішою сферою виробництва, оскільки в ній створюються матеріальні блага тваринного та рослинного походження, які забезпечують промисловість сировиною, а населення – продуктами харчування. Сталий розвиток аграрної сфери та агроекосистеми за сучасних умов неможливий без забезпечення екологічної безпеки, яка є одним з найважливіших компонентів національної безпеки, оскільки виконує подвійну функцію: як складова частина національної безпеки і як необхідна умова життєдіяльності та забезпечення інших основних видів національної безпеки. Ідея системного об'єднання імперативів екологічної безпеки і сталого розвитку відкриває нові методологічні горизонти дослідження еколого-економічних проблем, розв'язання яких у подальшому буде сприяти формуванню сучасної стратегії екологічно збалансованого розвитку суспільства і природи [12].

Погіршення екологічної ситуації потребує перегляду концепції розвитку та переходу до сталого розвитку аграрного сектору. Головним принципом розвитку аграрного сектору повинна стати екологізація усіх заходів з розвитку сільського господарства, облік природних особливостей функціонування земельних ресурсів [3].

Екологізація здійснюється через систему організаційних заходів, інноваційних процесів, реструктуризацію сфери виробництва і споживчого попиту, технологічну конверсію, диверсифікацію виробництва, раціоналізацію природокористування, трансформацію природоохоронної діяльності, які реалізуються як на макро-, так і на мікроекономічних рівнях. За визначенням Мартусенко І.В., екологізація визначається, як об'єктивно зумовлений процес перетворення усієї суспільної праці, спрямований на збереження і розвиток суспільно-економічних функцій природи. Головна її мета – у процесі економічного розвитку не допустити погіршення екологічної ситуації та сформувавши ринок екологічних послуг України, національний екокапітал [11].

Для сталого, екологічно безпечного розвитку агропромислового виробництва в умовах ринку необхідна розробка та виконання програм екологізації виробництва, особливо на рівні масштабних регіонів, що забезпечують цілісність процесів агропромислового розширеного відтворення, у тому числі його екологічних аспектів на основі подібних природних та соціально-економічних особливостей [2].

Екологізація аграрної сфери є одним із напрямів економічних перетворень держави в системі сталого розвитку. Для виконання завдань агроекологізації мають бути задіяні як економічні, так і адміністративні методи. На рисунку 1 відображено основні напрями агроекологізації в Україні.

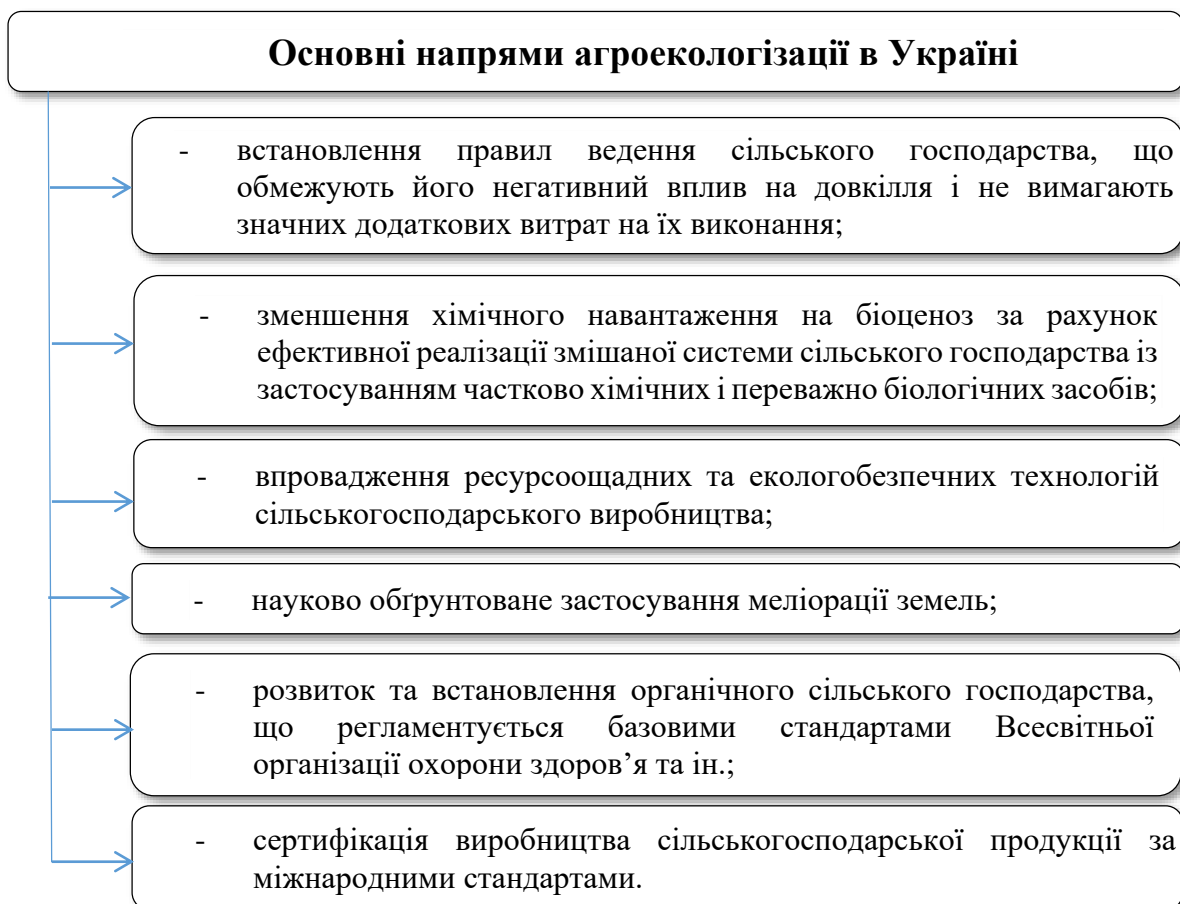

Рис. 1. Основні напрями агроекологізації в Україні

Джерело: складено автором на основі [10]

Як зазначає Коляденко С.В., основними складовими програми екологізації АПК повинні стати [2]:

- вивчення та врахування екологічних особливостей і факторів розвитку агропромислового виробництва з урахуванням впливу на земельні масиви;
- рекомендації щодо модифікації сільськогосподарської техніки відповідно до екологічних особливостей природних ресурсів; використання тих чи інших видів меліорації земель, їх інтенсивності, напрямів охорони природних ресурсів;
- впровадження прогресивних технологій у переробні галузі АПК, у тому числі без- або маловідходних;
- розвиток екологічної та соціальної інфраструктури відповідно до особливостей спеціалізації і розміщення регіональних АПК;
- інвентаризація та екологічна паспортизація екологічно небезпечних об'єктів, видів діяльності, явищ, деградованих територій та земель;
- обґрунтування методів економічного впливу на природокористування в АПК; видів державного регулювання; методів громадського впливу;
- визначення ефективності екологічних заходів в АПК, його загальної екологізації, екологічної ефективності функціонування агропромислового комплексу

Реалізація Угоди про асоціацію України та Євросоюзу висуває нові вимоги до екологізації сільськогосподарської галузі. Важливого значення набувають нетарифні методи захисту ринків, оскільки зменшуються або повністю скасовуються тарифи у зоні вільної торгівлі. У разі невідповідності санітарних чи фітосанітарних вимог, технічних регламентів, стандартів і процедур при виробництві продукції сільського господарства та продовольства, українські товаровиробники не будуть представлені на європейському ринку з усіма наслідками. За оцінками експертів, неузгодженості щодо технічного регулювання прирівнюються до додаткових 10-15% митного тарифу.

Постійне зростання екологічних затрат на мезо-, макро-, і мікрорівні в умовах сьогодення є суттєвим чинником формування показників сільськогосподарського виробництва: його обсягів, вартості аграрної сировини, якості та конкурентоспроможності продукції переробки. На рисунку 2 відображено індекси основних показників діяльності аграрних підприємств за 1990-2015 рр.

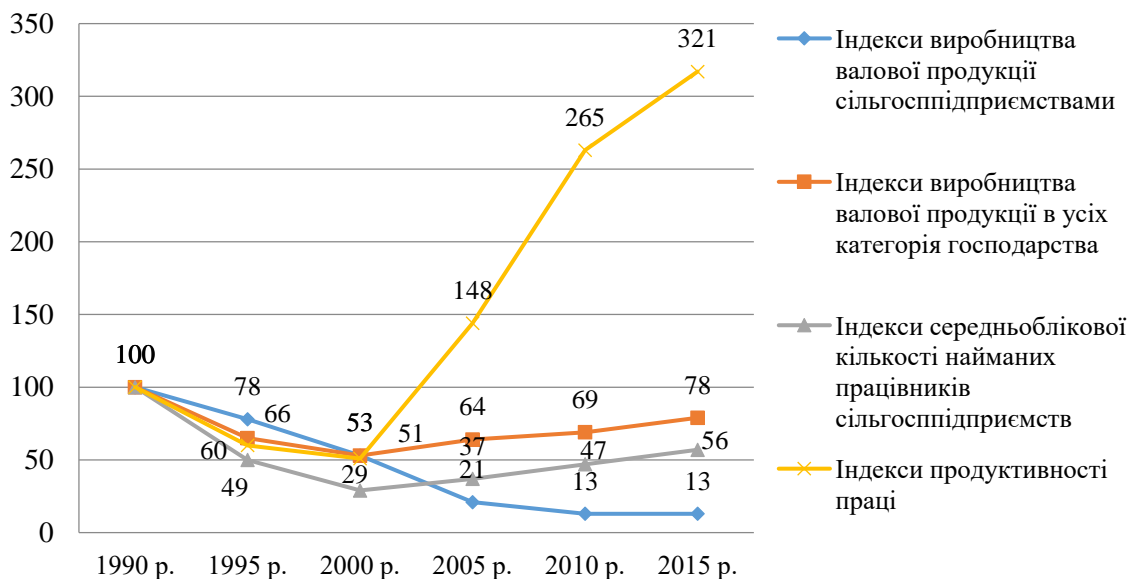

Рис. 2. Індекси основних показників діяльності аграрних підприємств за 1990-2015 рр.

Джерело: дані державної статистики України

Дані рисунку 2 свідчать про те, що, незважаючи на зменшення у 2015 р. (порівняно з опорним 1990 р.) до 13% середньооблікової кількості найманих працівників, індекси валової продукції в усіх категоріях господарств і сільськогосподарських виробництвах утримувались на суттєво вищих рівнях – 78% та 56% відповідно.

Державна регуляторна політика має передбачати заходи з мінімізації негативних наслідків та запроваджувати програми з адаптації працівників до зміни запитів сільського ринку праці. Частково вони вже відомі. Стратегічними напрямками розвитку земельних відносин у сільському господарстві на період до 2020 року, розробленими ННЦ “Інститут аграрної економіки”, прогнозується [7]:

- зростання до 7% частки сільськогосподарських угідь, сертифікованих відповідно до органічних стандартів;
- збільшення у 10 разів кількості сертифікованих товаровиробників із виробництва органічного молока, овочів, плодів та лікарських рослин.

Основними тенденціями екологізації економіки, що визначатимуть майбутнє України як європейського регіону, як зазначає Мартусенко І.В. [11], стануть: значне підвищення ефективності використання ресурсів, низький рівень відходів; інформатизація та роботизація усіх сфер життя; подальше поширення зелених інтегрованих start-up-технологій; використання надпотужних альтернативних джерел енергії, медицина на генному рівні та біоінженерія; модульоване високопродуктивне сільське господарство (яке сьогодні стало потенційним джерелом енергетичних ресурсів завдяки вирощуванню енергетичної сировини для біопалива, біогазу, виробництва пелет тощо), що дасть можливість наперед задавати властивості продукції та необхідні обсяги; розповсюдження біотехнологій.

Висновки. Отож, основним напрямом розвитку аграрної сфери у сучасних умовах євроінтеграції є захист інтересів національних товаровиробників та експортерів. Основою створення придатних умов для здійснення торгово-економічної співпраці з окремими країнами ЄС чи їх групами є запровадження збалансованої товарної політики щодо чутливих груп сільськогосподарських товарів. Лібералізація доступу товарів та послуг на зовнішні ринки стане ефективним знаряддям збільшення обсягів українського експорту.

Впровадження зони вільної торгівлі з перспективним торговельно-економічним партнерством дасть можливість Україні збільшити географію національного експорту та його номенклатуру за рахунок лібералізації ринків у перспективі. Спільна аграрна політика з ЄС сприяє збільшенню уваги до охорони навколишнього середовища, якості харчових продуктів, а також підтримує реформування аграрної галузі економіки.

Список використаних джерел

1. Андреева Н.Н. Экономика и экология: совместимость развития: [монография] / С.К. Харичков, Н.Н. Андреева, Л.Е. Купинец; ИПРЭИ НАН Украины. – О.: Феникс, 2007. – 180 с.
2. Коляденко С.В. Вплив соціально-економічних і екологічних факторів на інтенсивність використання земель / С.В. Коляденко // Всеукраїнський науково-виробничий журнал "Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики". – 2017. – № 9. – С. 46-57.
3. Ковальчук С.Я. Аграрні відносини в регіональних економічних системах [монографія] / С.Я. Ковальчук, Л.Є. Купинець. О.: ІППЕ НАН, 2010. – 212 с.

4. Буркинський Б.В. Економічний вектор стратегії сталого росту України / Б.В. Буркинський, Л.Є. Купінець, С.К. Харічков // зб.наук.праць Інституту проблем природокористування і екології НАН України “Екологія і природокористування” . – 2011. – №15. – С. 72-84.
5. Бобровська Н. В. Еколого-орієнтований підхід у розвитку аграрного сектору / Н.В. Бобровська // Вісник СНАУ Серія: Економіка і менеджмент. – 2013. – Вип. 4. – С.175-178.
6. Герасименко Ю.С. Еколого-економічна концепція розвитку аграрного сектора України / Ю.С. Герасименко // Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва Серія: Економічні науки. – 2015. – №1. – С. 109-119.
7. Калінчик М.В. Економіко-екологічна стратегія розвитку аграрного сектору: постановка проблеми / М.В. Калінчик, І.М. Алексеєнко // Агросвіт. – 2016. – №3. – С.3-7.
8. Калетнік Г.М. Місце і роль продовольчої безпеки у формування економічної безпеки України / Г.М. Калетнік, Г.О. Пчелянська // Бізнес Інформ. – 2014. – № 2. – С. 30-34.
9. Могильний О.М. Зайнятість сільського населення: нові виклики щодо екологізації аграрного сектору відповідно до європейських вимог / О.М. Могильний // Ринок праці та зайнятість населення. – 2014. – №3. – С.5-10.
10. Шульга О.А. Екологічні проблеми аграрного сектору України у контексті реалізації екологічної політики держави / О.А. Шульга // Вісник ХНАУ. Економічні науки. – 2014. – №3(2) . – С.213-216.
11. Мартусенко І.В. Напрями екологізація економіки в Україні / І.В. Мартусенко // Глобальні та національні проблеми економіки. МНУ ім. В.І. Сухомлинського. – 2016. – №11. – С.162-165.
12. Шкуратов О.І. Методологічні основи формування системи екологічної безпеки в аграрному секторі економіки / О.І. Шкуратов // Екологічна безпека. – 2016. – №1. – С.153-158.

Список використаних джерел / Referense

1. Andreeva N.N. Ekonomika y ekologiya: sovместimost razvitiya: [monohrafiya] / S.K. Kharychkov, N.N. Andreeva, L.E. Kupynets; YPREEY NAN Ukrainy. – O. : Feniks, 2007. – 180 p.
2. Kolyadenko S.V. Vplyv sotsialno-ekonomichnykh i ekolohichnykh faktoriv na intensyvniст vykorystannya zemel / S.V. Kolyadenko // Vseukrayinskyu naukovovyrobnychuy zhurnal “Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannya nauky i praktyky”. – 2017. – № 9. – P. 46-57.
3. Koval'chuk S.YA. Ahrarni vidnosyny v rehional'nykh ekonomichnykh systemakh [monohrafiya] / S.YA. Kovalchuk, L.YE. Kupinets. O.: IPPE NAN. – 2010. – 212 p.
4. Burkynskyy B.V. Ekonomichnyy vektor stratehiyi staloho rostu Ukrayiny / B.V. Burkynskyy, L.E. Kupinets, S.K. Kharichkov // zb. nauk. prats Instytutu problem pryrodokorystuvannya i ekolohiyi NAN Ukrayiny “Ekolohiya i pryrodokorystuvannya”. – 2011. – №15. – P. 72-84.
5. Bobrovska N. V. Ekoloho-oriyentovanyu pidkhid u rozvytku aharnoho sektoru / N.V. Bobrovska // Visnyk SNAU Seriya: Ekonomika i menedzhment. – 2013. – Vyp. 4. – P. 175-178.
6. Herasymenko U.S. Ekoloho-ekonomichna kontseptsiya rozvytku aharnoho sektora Ukrayiny / U.S. Herasymenko // Visnyk KHNAU im. V.V. Dokuchayeva Seriya: Ekonomichni nauky. – 2015. – № 1. – P. 109-119.
7. Kalinchyk M.V. Ekonomiko-ekolohichna stratehiya rozvytku aharnoho sektoru: postanovka problemy / M.V. Kalinchyk, I.M. Alyeksyeyenko // Ahrosvit. – 2016. – №3. – P. 3-7.

8. Kaletnik G. M. Mistse i rol prodovolchoi bezpeki u formuvannya yekonomichnoi bezpeki Ukraini / G.M. Kaletnik, G.O. Pchelyanska // *Biznes Inform.* – 2014. – № 2. – P. 30-34.
9. Mohylnyy O.M. Zaynyatist silskoho naselennya: novi vyklyky shchodo ekolohizatsiyi ahrarnoho sektoru vidpovidno do yevropeyskykh vymoh / O.M. Mohylnyy // *Rynok pratsi ta zaynyatist naselennya.* – 2014. – №3. – P. 5-10.
10. Shulha O.A. Ekolohichni problemy ahrarnoho sektoru Ukrayiny u konteksti realizatsiyi ekolohichnoyi polityky derzhavy / O.A. Shulha // *Visnyk KHNAU. Ekonomichni nauky.* – 2014. – №3(2) . – P. 213-216.
11. Martusenko I.V. Napryamy ekolohizatsiya ekonomiky v Ukrayini / I.V. Martusenko // *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky. MNU im. V.I. Sukhomlynskoho.* – 2016. – №11. – P. 162-165.
12. Shkuratov O.Í. Metodologíchní osnovaniyavi formavannya sistemi yekologíchnoi bezpeki v agrarnom sektorei yekonomíki / O.Í. Shkuratov // *Yekologíchna bezpeka.* - 2016. - №1. - P.153-158.

ANNOTATION ECOLOGIZATION AS A PRIORITY DIRECTION OF AGRICULTURAL SECTOR DEVELOPMENT

MELNYCHUK Alina,
Postgraduate Student,
Lecturer of the Economic Cybernetics Department,
Vinnitsia National Agrarian University
(Vinnitsia)

In the article the problematic issues of ecologization of the agrarian sphere of the state with the purpose of determining the priority directions of development in the conditions of the European integration of Ukraine are investigated. The main directions of agroecology in Ukraine are analyzed. It is proposed to implement a comprehensive environmental program. The indices of the main indicators of activity of agrarian enterprises in the form of a figure are reproduced. The ecological and economic concepts of the agrarian sector development in Ukraine are considered. The main components of the ecologization program are investigated. The main ways of development that can make Ukrainian agrarian sphere competitive are analyzed. The deterioration of the environmental situation requires a revision of the concept of development and the transition to sustainable development. The main principle of development of agrarian sphere should become ecologization of all measures of agricultural development, as well as the consideration of natural features of the functioning of land resources. It is proved that the ecological orientation of the national agrarian sphere should be one of the main directions of the country's economic transformations, for implementation of which there must be applied both administrative and economic methods.

Keywords: agroecologization, European integration, Common Agricultural Policy of the EU (CAP), agricultural sector of the economy, competitiveness of the agricultural sector.

Pic. 2. Lit. 11.

АННОТАЦИЯ ЭКОЛОГИЗАЦИЯ КАК ПРИОРИТЕТНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ АГРАРНОЙ СФЕРЫ

МЕЛЬНИЧУК Алина Борисовна,
аспирант,
ассистент кафедры экономической кибернетики,
Винницкий национальный аграрный университет
(г. Винница)

В статье исследованы проблемные вопросы экологизации аграрной сферы экономики с целью определения приоритетных направлений развития в условиях европейской интеграции Украины. Проанализированы основные направления

агроэкологизации в Украине. Предложено реализовать комплексную программу экологизации. Воспроизведены индексы основных показателей деятельности аграрных предприятий в виде рисунка. Рассмотрены эколого-экономические концепции развития аграрного сектора Украины. Исследованы основные составляющие программы экологизации. Проанализированы главные пути развития, которые смогут сделать украинскую аграрную сферу конкурентоспособной. Ухудшение положения экологической ситуации требует пересмотра концепции развития и перехода к устойчивому развитию. Основным принципом развития аграрной сферы должна стать агроэкологизация всех мер, принимаемых для развития сельского хозяйства, а также учёт природных особенностей функционирования земельных ресурсов. Доказано, что экологическая ориентация национальной агросферы должна стать одним из основных направлений экономических преобразований страны, для выполнения которых необходимо задействовать как административные, так и экономические методы.

Ключевые слова: экологизация, агроэкологизация, европейская интеграция, Совместная сельскохозяйственная политика ЕС (ССП), аграрный сектор экономики, конкурентоспособность аграрного сектора.

Рис. 2. Лит.11.

Інформація про автора

МЕЛЬНИЧУК Аліна Борисівна – аспірант, асистент кафедри економічної кібернетики, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: aliinam@ukr.net).

MELNYCHUK Alina – Postgraduate Student, Lecturer of the Economic Cybernetics Department, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Sonyachna Str., e-mail aliinam@ukr.net).

МЕЛЬНИЧУК Алина Борисовна – аспирант, ассистент кафедры экономической кибернетики, Винницкий национальный аграрный университет (21008, м. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: aliinam@ukr.net).

